

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Vera Concilii Tridentini Historia

Contra falsam Petri Suauis Polani narrationem

Pallavicino, Sforza

Antverpiae, 1670

Capvt XV. Quid apud Pontificem Rex Angliae tentauerit, quò matrimonium
suum irritum declararetur. Et Campeggij Legatio.

urn:nbn:de:hbz:466:1-11642

1527. trasse, non solum ignaro, sed inuito Cæsare; cui semper in animo fuerat, Pontificem tamquam Patrem reuereri, ac tamquam Christi Vicarium venerari; adeoque ad primum indigni facinoris nuntium mandasse, vt comprehensa quantum fieri posset licentiâ, pristina dignitas Apostolicæ Sedi, non in Sacris modò, sed in profanis etiam redderetur. Cùm autem nihil ipse optaret ardentius, quam inter Christianos pacem, communem in Turcas expeditionem, & Ecclesiæ solatium atque concordiam, ad quæ supra cetera condicere videbatur Vniuersale Concilium; idcirco illud in primis statuendum, vt Pontifex sacrumque Collegium omni studio ac fide Christianorum pacem conficiendam curarent, ac præterea, quò refloresceret Ecclesiæ, Lutherique heresis extirparetur, Generale Concilium indicendum *cum debitis* (vt aiebat) *& legitimis modis, & loci debito, & cum earum rerum obseruatione, quæ iura exposcunt, omnia quæ fieri posset celeritate:* Vel certè, vt Pontifex ac Patres pro viris Principes compellerent tam ad pacem conficiendam, quam ad Concilium congregandum.

Haud equidem miror, hanc conditionem, à me in tabulis huius concordie perlectam, ab aliis Historicis prætermittam fuisse, tamquam rem minùs spectantem ad præcipuum ipsorum argumentum: at è contrario hoc silentium in Suauis arguit nimis mutilam rerum notitiam; quippe qui dum alia peculiaria recenset, quæ tamquam parerga ab eo inferuntur historiæ; de hac re, quæ solum ad ipsius institutum pertinebat, nihil mutit.

C A P V T XV.

Quid apud Pontificem Rex Angliæ tentauerit, quò matrimonium suum irritum declararetur. Et Campegiij Legatio.

1528.

Egressus ab arce Pontifex, Urbem Veterem adiit, situ minutissimam, & bidui itinere Româ distantem. Eò ab Henrico Anglorum Rege Legati aduenere, summa quæque pollicentes, sed vnâ rem grauissimam postulantes. Henricus, vt diximus, secundo loco natus maiorem fratrem habuit Arcturum Principem. Huic pater Henricus Septimus (non Odoardus, vt fallitur Guicciardinus) nuptui dedit Catharinam, Ferdinandi & Isabellæ Regum Catholicorum filiam, & sororem natu minorem Ioannæ Caroli V. matris. Sed intra paucos menses extincto Arcturo, Rex Angliæ impetrato Ferdinandi consensu, & à Pontifice de-

Guicciardinus lib. 18.

110 Secundo legis Ecclesiasticæ solutione, eandem Catharinam Henrico Secundo filio, ad quem primi iura deuenerant, matrimonio iunxit: nuptiæ tamen non nisi post mortem patris à sponso peractæ. Multiplex ex his virilis proles suscepta, sed nulla infantiam transgressa; femina solum superstes fuit Maria nomine, quæ aliâ tempestate, vt narrabimus, Angliæ Regno potita nupsit Philippo Secundo, Caroli V. filio. Hæc ergo Maria, quippe successioni proxima, Princeps Walliæ à parente dicta est; qui titulus eam sonat dignitatem in magna Britannia, quam in Gallia nomen Delphini. In Catharina verò Henrici coniuge cuncta illa prælucebant decora, tam Regiæ quàm Christianæ præstantiæ, quæ ad amorem venerationemque sibi conciliandam plurimum valent. Atque is erat Regiæ familiæ status.

- 2 Apud Regem magistri potius quàm ministri partes agebat Thomas Volseus, qui ex humili ortu, ingenij vi, artisque subtilioris industriâ, Regis gratiam, rerumque administrationem aucupatus, ad summos gradus ad eum enisus fuerat, vt Henricus magni Cancellarij potestatem, potissimamque in Anglia Eboracensis Ecclesiæ dignitatem in eo collocarit, tum Vaticani Senatus Purpuram, ac demum in vniuerso Regno Legati à Latere auctoritatem eidem obtinuerit.
- 3 Hunc hominem, quippe supremum regionum consiliorum arbitrum, Cæsar aliquamdiu perhonorificis scribendi formis est profectus; cuius nimium intererat Anglum sibi coniunctum præstare inter durissima certamina cum Galliæ ceterorumque æmulorum potentia. Sed diminuto periculorum metu, diminuta pariter honoris officia: quod Volsei animum acerbè commouit. Ea de causa (nisi fama malignè obstrepat) ex acutâ mentis acie magnum quiddam moliri cœpit, tum quò Henricum à Cæsare extra omnem reconciliationis spem seiungeret, tum quò cum illius hostibus coniungeret, tum etiam quò de suo Rege simul ac natione benè mereretur. Venit itaque illi in mentem, quo tempore Legis Ecclesiasticæ solutio fuit impetrata, vt Henrico nuberet Catharina, dubitatum fuisse prius Alexandri VI. ætate, postea Iulij II. an per Summum Pontificem id liceret; cum Diuina Lege cautum sit in Leuitico, ne frater alterius fratris turpitudinem reuellet, & Ioannes Baptista Herodem corripuerit, ob iunctam sibi sui fratris vxorem.

Vide Sande-
rum de
Schismate
Anglicano,
Spondanum,
aliisque Hi-
storicis il-
lius ætatis.

- 4 Sed ad hæc perspicuè responsum. Etenim, vt maritalis coniunctio inter Catharinam & Arcturum intercesserit, quod & ipsa pernegabat, & validissimæ coniecturæ refellebant; obiurgatio Præcursoris in eum recidebat, qui veram fratris sui viuientis adhuc

1528.

vxorem sibi copulauerat; & Leuitici prohibitio in eam sententiam trahi nequit, cum in Deuteronomio iubeatur frater excitare semen fratris demortui. Præterquam quòd, utcumque res esset, hæc secunda Lex, quippe posterior, priorem aboleret, palamque faceret alteram non esse inter naturæ verita & immutabilia, sed inter iudicialia, quibus ille solum populus, non item Christianus obstringeretur. Quod si hoc naturæ lege interdictum esset, Patriarcha Iudas Onæ filio minimè præcepisset, uti sibi connubio iungeret Tamarim, viduam ex obitu maioris natu fratris. Nihilominus disputationes tunc habitæ super ea re pro ingeniorum varietate in opinando, ambitioneque non minùs implicandi difficultates in enodi negotio, quàm in complicato soluendi, opportunitatem obtulere Volseo exfuscandæ controuersiæ; in qua sperabat habiturum se tunc Doctores Anglicos tam procliuos ad improbandas tamquam irritas eas nuptias, quò Regi morem gererent, ac virilem eidem sobolem patriæ verò Principem ibi natum conquirerent; quàm procliuos fuerant ad easdem comprobandas, cum Regi Regnoque erant acceptæ, quò Reginam obtinerent omnibus prærogatiuis inclytam, adeoque cunctis optabilem. Spem etiam conceperat, per eam opportunitatem Regis animum alliciendum ad nouas nuptias cum Francisci Galliarum Regis sorore, Alençonij Principis vidua, suæque operâ Gallicarum omnino partium euasurum.

Idcirco sub specie religionis cum Regis Confessario differret de irrito matrimonio Regis, & quâ consilij quâ potentia auctoritate hominem adduxit, uti rem secum concorditer Henrico proponeret. Iussu deinde Regis quæstione occultissimè exagitata, nec deerat, uti semper accidit, ex Theologis & Iuriconsultis, qui eius voto sentiret. Hinc Volseus persuasit Episcopo Tarbiensi (quò paulò post sacrâ Purpurâ ornatus est) tunc à Rege Gallorum in Angliam Legato, ad nuptias Mariæ Henrici filia, cum Aurelianensi Duce, Francisci secundo filio deprecandas, ut priùs improbatum tamquam irritum Catharinæ connubio, nouum suggereret cum Alençonij vidua; quod facilius videbatur, essetque accommodatum ad Anglum à Cæsare firmiter abalienandum.

Rem Tarbiensis ita perfecit, ut Henricus in Galliam Volseum miserit, vulgò dictum ab Episcopatu *Cardinalem Eboracensem*; publico quidem nomine, ut iunctis cum eo Rege viribus, Pontifici liberationem consequeretur, at cum occulto mandato, ut communi nomine Pontificem vrgerent, ad declarandum irritum connubium cum Catharina, utque nouæ Regis nuptiæ firmarentur cum

Sanderus in
libro 1.
schismatis
Anglicani,
& Spödanus
ann. 1528.
num. 8.9.
10.

Margi-

Margarita Alençonij Ducis vidua, & Francisci Regis sorore; 1528.
non autem cum Renata Ludouici XII. filia, vt narrat * Guic.
ciardinus. * Lib. 18.
citato.

7 At iter facienti adhuc Volseo superuenere ab Anglo mandata,
vt cetera quidem perficeret, sed abstinere à noua coniugis designa-
tione. Hinc ille satis gnarus arcanorum Henrici, atque ingenio
acer, id quod erat suspicatus est; sed emissum iam à se telum tem-
pori retinere non potuit; quod & Regis & patriæ salutem, & prop-
riam ipsius fortunam lethaliter vulnerauit.

8 Henricus, vt erat molli animo & effeminato, adeoque indul-
gens libidini in se dominantem, ardentem id temporis deperibat quam-
dam ex Aulæ puellis, Annam nomine, Thomæ Boleni ex equestri
ordine filiam. Illa verò, quàm solers in adeo præcelsò amatore ille-
cebris inescando, tam ambitiosè studens, eum sui corporis idolo-
latram, non dominum detinere, numquam suimet copiam Regi
consensit, quam aliis amatoribus sibi placentibus sui satis prodiga
largiebatur: sicut fama vulgauit, sumptumque postea de illa tam-
quam impudica supplicium persuasit.

9 Statuit itaque Rex, Regiæ Coronæ pretio, cum aliter non lice-
ret, eam coëmere, inductoque Francisco Rege, vti secum vnà apud
Clementem rem vigeret, ac dissimulato quò collimabat scopo, suis
apud Pontificem Oratoribus impensissimè demandauit, vt nego-
tium strenuè promouerent. De Clementis voluntate summa quæ-
que, nec temerè, sibi pollicebatur. Nemo siquidem ex Christianæ
Reipublicæ Principibus animum præ se tulerat vel constantiorem,
vel beneuolentiorum in Pontificatum, eumque Pontificem. Cete-
ros Principes, vtpote suamet commoda in Italia spectantes, &
priores Pontifices, & Clemens sæpè tamquam hostes, semper tam-
quam suspectos habuere. At verò Anglus, cupidus ne suorum æmu-
lorum opes auergerentur, atque ab omni erga Pontificem æmulatio-
ne in rebus profanis liber, semper quàm officii quàm armis eum susti-
nuerat; adeo vt Clemens in quibusdam ^a Commentariis à me per-
lectis testatus fuerit, se cum eo Rege tum ex animi beneuolentia,
tum ex acceptis beneficiis summopere esse coniunctum. Postea ve-
rò dum carcere clauderetur, non solum Rex per armatas preces ac
denuntiationes ^b eius liberationem apud Carolum sollicitare stu-
duit; sed per pecuniæ subsidia illum adiuuit. Erat insuper in Cle-
mente cicatrix nondum satis obducta acerbissimi vulneris à Cæsare
infecti, ex quo minus difficilis videbatur ad peragenda quæ Carolo
displicuissent. Præterquam quòd Henricus, ad abstergendum no-

Sanderus
lib. citato.

^a In capitu-
lis pacis
cum Prore-
ge post Ti-
cincensè præ-
lium.
^b Gaspar
Contarenus,
Venetus Le-
gatus, post-
cà Cardina-
lis, in rela-
tione suæ
Legationis
contenta in
lib. 63. In-
structionum
ad Concil.
Trident. in
Tabulario
Vaticano.

1528.
Gulcear.
dinus lib. 78.
& Sanderus
lib. 1.

uæ à Cæsare iniuriæ metum, * Clementi quatuor millia peditum ad custodiam obtulit, ære suo conducenda.

Per hanc ergo fiduciam ex Pontificis propensione, Rex illi iussit per suos Oratores exponi, se in eo connubio conscientia aculei punigi, ex iis quæ sibi fuerant explorata per viros doctissimos ac pios suæ ditionis. Et quamquam sibi licuisset, ibidem à Iudice ordinario rei declarationem exposcere; tamen ne sententia Christianis nationibus videretur ex timore seu assentatione potius, quam ex iustitia prolata, Pontificem obsecrare, ut eam causam committeret in Anglia duobus Legatis Pontificiis, Cardinali videlicet Eboracensi, qui aderat ibi Legatus à Latere ac Primas illius Regni, & Cardinali Campeggio, qui sub Leone ibidem pariter legationem obiuerat.

* Vide in libro Literarum ad Principes, Epistolam Sangæ ad Gambaram, 19. Febr. 1528.

Hæc Regis petitio (quantum coniecturâ ducor) Clementi profus improuisa non accidit. Etenim aliqua mihi sunt iudicia, Cæsarem scilicet, cum sibi suboluissent occulta Regis consilia, iniunxisse Ministro Generali Minorum, postularet suo nomine à Pontifice, adhuc in arce detento, ut pro potestate caueret, ne quid de huiusmodi diuortio tentaretur; Pontificem verò, ubi primum liber dimissus, dedisse negotium Gambaræ, suo apud Anglum Nuntio, ut quid ea de re ageretur diligenter peruestigaret.

Clemens, tamen si rem arduam animaduerneret; tamen torpens angustus, ausus non est huiusmodi Patronum de se tam benemerentem, præsentem repulsâ atrociter vulnerare; sed studiosissimis verbis benignè promisit, quidquid sibi in eo liceret, Regis gratiæ se perfecturum; simul ad rem discutiendam Purpuratos aliquos, aliosque viros doctrinâ præstantes delegit, qui nec prætensa irriti matrimonij argumenta comprobarunt, neque causam in Anglia cognoscendam censuerunt.

Hoc posterioribus Oratoribus Anglis durius videbatur, adducuntur omnium causarum exempla, quas per ordinarios cuiusque regionis Iudices decidi licet. Nec obstare in præsentia suspensionem, quâ posset commoueri Regina, ne quid iniuste pateretur; quippe, ut aiebant, adeo ab humanis affectionibus animi libera, adeoque per precum assiduitatem, sui que afflictationem diuinis rebus adducta erat, ut libenter sacrarum Virginum Claustra subitura videretur, ut ibi soli Deo viueret.

Cum autem intelligerent Oratores, ob rationes à Cætu Pontificis adductas nimis arduum esse, Catharinæ nuptias tamquam iure Diuino interdictas iudicatum iri, propterea quod in eo iudicio falsum

falsum dogma inuolueretur Diuinis Literis repugnans, Iulique II. iudicium redargueretur, aliò confugere; & per fucatas rationes conati sunt, solutionem Legis Ecclesiasticæ à Pontifice impetratam prætereundam tamquam subreptitiam. Et quamuis singulæ leuiore viderentur, cum tamen nulla inde confurgeret nouitas vniuersalis doctrinæ, Clemens ex noui cœtus Cardinalium ac Theologorum sententia satius existimauit, rem Legatorum conscientiam permittere, sed accedente Catharinæ consensu. Considerabat quippe, si ea consentiret, licere illis fortasse ad publicam Regni adeo benemeriti utilitatem reipsa agere, ad normam opinionis quamuis minus probabilis, ex theoricis rationibus.

15 Legatum itaque in Angliam nominauit Campeggium, Regi acceptissimum, qui præter veterem cum eo consuetudinem, ex eo Regno reditus percipiebat Sarisberienfis Ecclesiæ sibi collatæ: causam illi vnâ cum Eboracensi Cardinali demandauit. Quare ad Regem Galliarum scripsit, se pro summis beneficiis, quibus Henrico se agnoscebat obnoxium, quæcumque tandem obstacula rei peragenda remouisse, præsertim quòd intelligeret eam uti propriam ab ipso pariter haberi: neque quidquam posse duobus huiusmodi Regibus à se negari: postremò vtrumque rogare, ut ipsi vicissim vrbes Pontificias, inter calamitates suas à Venetis occupatas, sibi restituendas curarent.

16 Tria Clemens Campeggio mandauit. Primum, ut omni conatu studeret coniugibus ad pristinam benevolentiam reuocandis. Quod satis ostendit, neutiquam optasse Pontificem vlcisci Cæsarem, uti literis tradiderunt quidam ex iis scriptoribus, qui veri arcana ignorant, quod credibilis est venditant populo, sibi persuadendi, cunctis in hominibus ea inesse sentia, quæ in seipso experitur. Secundum, vbi nulla reconciliatio esset sperabilis, suadere niteretur Reginæ, ut inter Sanctimonialium Claustra se reciperet, ad vitam in tuto collocandam. Quòd si neutrum processisset, tertio imponebat, ut rem protraheret, ea beneficia præstolaturus quæ tempus parere confuevit, nec Iudicis vmquam personam assumeret pro Tribunali.

17 Noui equidem, Guicciardinum, quem postea complures, ac præsertim Suauis, secuti, referre: Traditum fuisse Campeggio diploma, quo Regium connubium irritum declarabatur, eâ gratiâ, ut Regi latenter ostensum, benevolentiam erga Pontificem eius in animo foueret: sed iniunctum Legato, ne illo prius vteretur, quam à Pontifice discretè imperatum fuisset, quod diploma postea an. 1529. nullum

Viterbio
29. Iunij
ann. 1528.
in 2 tom.
Liber. ad
Princip.

Sanderus
lib. 1. & E-
pist. Sang-
a Senatu
Pontific. in-
frâ citanda.
* Iouius.
lib. 27.

Guicciardi-
nus lib. 29.

1528.

iussu Clementis per hominem certum ad Campeggium delatum, combustum Henrico indignante. Verum hæc narratio nec ex auctoritate, nec ex similitudine veri fidem meretur. Non quidem ex auctoritate; quoniam Guicciardinus, qui primus illius auctor extitit, & in quo minus abesset à probabili huiusmodi arcani notitia, se prodit parcissimè conscium huius rei; ut qui non modò labitur, asserendo nouas Henrici nuptias agitari cum Renata Ludouici XII. filia, quod iam obseruauimus, sed tamquam indubitatum ponit, maritalem Catharinæ cum Arcturo copulam, quæ semper tamen constanter est pernegata; & in literis Pontificiis, facultatem ad nuptias cum Henrico indulgentibus, expressa cum particula *forfitan*, quò magis cautum foret, & omnis dubitatio rata facultatis amoueretur. Affirmat pariter, ex Catharina & Henrico vnicam virilem prolem exortam; cum tamen ea multiplex fuerit. Ex altera parte, Sanderus & Risthonus, Anglicarum rerum scriptores non minus copiosi, quàm edocti de transacto negotio, ne minimum quidem vestigium rei tam memorandæ suis in paginis reliquerunt. At veri dissimilitudo liquet ex pluribus: Primò; cum Legatorum nomine sententia fuisset pronuntianda, quònam Pontificem decuisset causam per suum diploma decidere? Secundò; quo pacto potuisset hoc diploma pro iniusto & irrito non haberi, ante discussam legitimè causæ quæstionem, ante auditas partis alterius rationes confectum? Tertio; nonne idem meliùs obtinuisset Pontifex, traditis priuatim mandatis Campeggio, Regi clam patefaciendis, per quæ eiusmodi sententiam ferret? Quarto; Clementis ingenium in primis cautum, quis vniquam non temerè credat citra vllam necessitatem fuisse adductum, ut diploma tanti momenti signaret, mitteret, regi què inspectandum mandaret, qui tum arte tum vi potuisset eo potiri, & confestim quod ardentè optauerat adipisci, cum immenso Pontificis pudore atque infamia? Postremum; comperio, post abitum Campeggij ab ea legatione, mutua in rebus aliis literarum ac fiduciæ officia inter eum & Henricum intercessisse, quod minimè contigisset, si per eam occasionem offensum illi tantum Henricus gessisset.

Suavi tamen sua debetur excusatio, quòd intento semper animo ad Pontificem onerandum, scriptorum haud vulgari testimonio adhaerit. Sed maior illi debetur laus singularis modestiæ ab Henrico Rege, cuius libido in eius repudio, propter nuptias tam abiectas, à reliquis omnibus vituperatur, ab eo tantummodò illibata præteritur. Hic auctor maledictorum prodigus, in Pontificem
& Ca.

& Catholicos ad eò inuicitur, vt ne obolus quidem illi supersit, quem hæreticis atque schismaticis impertiat. Alioquin admirationi foret, ab eò inter verisimiles causas, Regem impellentes ad exoptandam primi coniugij solutionem, ne leuiter quidem indicari perditos in Bolenam amores. Enimuerò quòd Suauis reticeat opinionem, per quam Anna Bolena eiusdem Regis filia habita est, non admodum reprehendam. Nec mihi lubet hîc hominem arguere, quòd nihil pariter loquatur de credita inter ipsam ac Regem affinitate in primo gradu, ex præcedente illius commercio cum Annæ sorore; tamen non modò eam enarret Sanderus, sed productis testimonij Cardinalium Poli & Caietani comprobet, Regem occultè impetrasse à Pontifice, vt eo nuptiarum impedimento abrogaretur. Verùm quòd huiusmodi scriptor, qui ex muscarum ingenio semper ad saniam ac putredinem, quamuis pictam, recurrat, silentio obuoluerit insolentiam tam enormis libidinis, quæ vel ipsis hæreticis stomachum mouerit, heroica profectò scribentis moderatio censenda est; cum certè in Vaticana Bibliotheca perlegantur amatorix Henrici literæ ad amicam, in quibus miserabilis peruersio Regis in mancipium apparet. Nec huiusmodi Suauis silentium adscribi potest reuerentiæ in Iacobum Angliæ Regem, cui librum inscribendum curauit. Iacobo enim filio Mariæ Stuardæ Reginæ, cui crudeliter caput abscissum fuerat ab Elisabetha, illius thori progenie, eiusdem connubij memoria execrabiliserat. Quocircà illud conficiatur oportet, perduellionem in Pontificiam auctoritatem id consequi apud Suauem, quod martyrium obtinet apud Deum, cuiusuis noxæ labe detersâ, & pœnâ condonatâ.

CAPVT XVI.

Noua Pontificis cum Cæsare coniunctio.

IAm verò narrationis seriem repetamus. Nullo pacto Clementis ingenio aptari poterat, videri se tamquam auctorem illius sententiæ, quæ Caroli V. materteram dedecorasset, quippe qui callebat optimè commune documentum, numquam ita similitates exercendas, vt nullus reconciliationi locus relinquatur. Et sanè eâ tempestate desiderium Cæsar præ se gerebat contrahendæ rursus amicitix cum Pontifice, quâ eam notam aboleret adhuc inhaerentem sibi ante Christiani generis conspectum. Nec auersum ab illa animum nactus est apud Clementem, prudentiæ magis fræno coercitum, quàm iræ stimulis incitatum. Sed ea est humani iudicij li-

Pars I.

D d

centia,